

Estudis literaris a les Terres de l'Ebre

Eduard Sánchez
cronista cultural

Aquests últims dies han coincidit sobre la meua taula de treball dos volums molt ambiciosos que tracten sobre quatre obres de Sebastià Juan Arbó, i tots dos editats amb un mes de diferència: novembre i desembre del 2020, i tots dos, també, molt necessaris. El primer, de Xavier Ristol, professor de la Universitat de Barcelona i el segon de Pep Carcellé. El primer estudia l'evolució d'*Hores en blanc* a través dels anys amb tres noms diferents: el primigeni *Notes d'un estudiant que va morir boig*, posteriorment, *Hores en blanc*, que l'autor rapitenc donaria com a títol definitiu i finalment *L'hora negra*, la versió castellana de la qual es va publicar per primera vegada a l'Editorial Sudamericana de Buenos Aires el 1955, fundada pel català Antoni López Llausàs.

Pep Carcellé ha donat a conèixer sota el títol de *Cicle novel·lístic de Sebastià Juan Arbó*, les tres obres que conformen el segon cicle de l'Ebre: *Entre la tierra y el mar*; *La Tempestad* i *La*

masia. Dos treballs molt importants que venen a omplir un buit en l'obra arboniana, tot i que l'autor rapitenc sigui un dels novel·listes catalans més coneguts i traduïts. És molt curiós que el professor Xavier Ristol tingui totes les edicions d'*Hores en blanc* des de la primera edició, apareguda el 1933. El llibre és una autèntica desfilarada de personatges que han tingut l'Arbó com un dels seus referents literaris. D'aquesta forma, els estudiosos de la seva obra, com Víctor Balcells, Andrea Valdés, Josep Miquel Ramis i Octavi Aballí ens ofereixen uns estudis molt complets, aportant diferents visions d'una de les obres arbonianes més conegudes.

Igualment podem dir el mateix de Pep Carcellé quan s'endinsa en el segon Cicle de l'Ebre, que és tot un homenatge a la Ràpita, i on Carcellé fa un acurat estudi de molts dels seus personatges i de la vida en el delta de l'Ebre, on encara avui és fàcil descobrir molts dels seus escenaris. Arbó

va dir que aquesta trilogia tenia com a eix central l'amor conjugal, centrat en el matrimoni format per Jaume i Maria Rosa. Carcellé en el seu estudi dibuixa a la perfecció tots dos personatges i els ubica en el temps on Arbó situa l'acció de les tres obres: començament del segle XX amb la Primera Guerra Mundial i arribant pràcticament a la Guerra Civil espanyola. És, per tant, un brillant estudi d'una part de la història de la Ràpita i de la gent que la va viure en uns temps difícils i convulsos.

Artur Bladé, que admirava profundament l'Arbó va ser biografat per Xavier Garcia i per Josep Sancho; i Emigdi Subirats li va dedicar una biografia literària, publicada el 2018 amb el títol de *Lentramat literari del primer Bladé*, en que estudia els orígens literaris de l'autor de Benissanet a través de les seves col·laboracions periodístiques escampades per la Ribera d'Ebre, la Terra Alta i el Priorat, on analitza, també els prohoms que

van contribuir a la riquesa cultural de les primeres dècades del segle XX, on van coincidir amb la plaga de la filloxera, on els agricultors van haver d'adaptar-se a nous conreus. És interessant l'aportació que fa amb el drama que va constituir per al petit Artur la fugida dels pares a l'Argentina, que no va veure mai més, i les revistes i la premsa del moment, moltes d'elles marcades per un accent catalanista molt destacat com *El llamp* de Gandesa o *La Riuada* de Móra d'Ebre.

Xavier Garcia Pujades, tot i nascut a Vilanova i la Geltrú, sha dedicat a la defensa de la terra i a l'estudi de la cultura local i comarcal, amb preferència per l'Ebre català i actualment viu a Horta de Sant Joan. El seu últim llibre *Octogenaris que he conegut* és un compendi d'una sèrie de personatges de profunda arrel catalanista, i les seves entrevistes estan marcades per una sàvia combinació d'assaig i biografia. M'ha recordat l'exemple de la *Paris Review*, que va decidir restar

importància a la crítica en benefici de llargues entrevistes, que és el que ha fet Xavier Garcia, i les seves converses amb gent del nostre territori tenen vocació de repàs global, havent rescatat, entre altres, Artur Bladé, Joan Baptista Manyà, Marc Aureli Vila i Josep Lladonosa.

En definitiva, s'ha d'agrair a Pep Carcellé, Emigdi Subirats i Xavier Garcia la 'Simfonia humanista', en forma d'estudis literaris, que ens han donat amb aquestes obres, fet que confirma que fora de Barcelona, massa centralista en la literatura catalana, s'ha de prestar atenció a molts dels valors del nostre territori lingüístic, en aquest cas a les Terres de l'Ebre, on es fa una excel·lent literatura.